V.93 Kdo má poznání Já, ten je už navždy prožívá a zakouší.1-2

VASIŠTHA pokračoval: Dosáhne-li člověk skrze dotazování se na Já alespoň malé kontroly nad svou myslí, pak ochutnal plod života svého. Zkoumání Já se v jeho srdci rozvine, a bude-li následováno nezaujatostí a pevně zakoření díky pravidelnému cvičení, přirozeně se rozvinou i všechny dobré vlastnosti. Kdo je plně ustálen v poznání Já a vidí To, co je, bez pokroucení, toho netrápí nevědomost ani její následky. Pokud takový člověk nalezl na duchovním poli svůj opěrný bod, pak lupiči smyslového potěšení nad ním ztratí veškerou moc.

Toho, kdo takto ustálen není, však touha po potěšení smyslů přemůže. Na toho, kdo se vytrvale nevěnuje dotazování se na Já, a není si tedy Já neustále vědom, se lze dívat jako na mrtvého člověka. Ó Rámo, v pátrání po Já proto neustávej ani na okamžik. Zkoumání Já rozežene temnotu nevědomosti a odhalí Skutečnost. Skutečné poznání zase odežene veškeré utrpení. Spolu s poznáním přijde i zakoušení Pravdy. Pokud vnitřní světlo zažehnuté studiem svatých textů a pátráním po Pravdě osvítí jak poznání, tak jeho zakoušení, je tu pochopení, že poznání i zakoušení je totéž. Vnitřní světlo samo je mudrci považováno za poznání Já a jeho zakoušení není od poznání Já odděleno, nýbrž je jeho součástí. Kdo má poznání Já, ten je už navždy prožívá a zakouší. Je osvobozen za života a žije jako vládce světa.

Takový mudrc se nenechá rozptylovat zážitky, jimž je zdánlivě vystaven, ať už je druzí považují za příjemné nebo nepříjemné. Není ovládán potěšením ani v něm nevzniká touha po potěšení. Je zcela spokojen ve vlastním Já. Nelpí na nikom a na ničem a v jeho srdci není zloba ani nenávist. Nevystraší ho pokřik nepřátel ani řev lva. Nejásá, navštíví-li překrásnou zahradu, a netrápí se, má-li cestovat pouští. Vnitřně je naprosto volný, ale přesto se neustále věnuje tomu, co je v daném okamžiku třeba. Jeho postoj k vrahovi i filantropovi je stejný. V jeho kosmickém zření se všechny věci, malé i velké, zdají stejné, neboť ví, že celý vesmír není nic jiného než čiré Vědomí.

Kdo jedná bez připoutanosti a lpění, pouze s pomocí svých činných orgánů, toho se nic nedotýká, radost ani smutek. Jeho činy jsou bez záměru. Takový člověk nic nevidí, ačkoli jeho oči vidí, nic neslyší, ačkoli jeho uši slyší, ničeho se nedotýká, ačkoli se jeho tělo dotýká. Připoutanost, spojení či vztah jsou příčinou iluzorního světa.

Právě připoutanost vytváří objekty, způsobuje omezení a nekonečné utrpení. Proto mudrci prohlašují, že zanechat připoutanosti je samo o sobě osvobozením. Ó Rámo, zanechej připoutanosti a buď osvobozeným mudrcem.

RÁMA se zeptal: Pane, řekni mi, prosím, co je touto připoutaností?

VASIŠTHA odvětil: Připoutaností je všechno, co způsobuje stále větší podmíněnost mysli tím, že opakovaně vyvolává zážitky radosti a bolesti v závislosti na tom, zda objekt potěšení je či není přítomen, a vytváří přesvědčení o tom, že takový vztah je nevyhnutelný. Tak způsobuje silnou připoutanost k objektům potěšení. V případě osvobozeného mudrce je podmíněnost oproštěna od zážitků radosti a bolesti. Tím je očištěna a sklony mysli jsou oslabeny nebo zcela zničeny. A třebaže podmíněnost ve velmi jemném stavu existuje až do smrti těla, tak činy, jež z takto oslabené a pročištěné podmíněnosti plynou, nevedou ke znovuzrození.

Silná podmíněnost, jež naopak existuje u nevědomých lidí, je sama o sobě připoutaností. Vzdáš-li se připoutanosti, která by v tobě vytvářela špatné myšlenky, pak může být tvá činnost spontánní a nebude tě nijak ovlivňovat. Pozvedl-li ses nad radost i smutek, není-li tvé jednání na nich závislé a jsi-li oproštěn od chtění, nechtění a strachu, pak jsi bez připoutanosti. Netesknís-li v utrpení, nejásáš-li ve štěstí a jsi-li odpoután od svých tužeb a nadějí, pak jsi bez připoutanosti. Nepřestáváš-li si ani během své činnosti uvědomovat jednotu Skutečnosti, pak jsi bez připoutanosti. Jestliže jsi došel k poznání Já a s nezaujatostí spontánně děláš tady a teď vše, co je třeba, pak jsi bez připoutanosti.

Bez úsilí ustálen ve stavu nepřipoutanosti žij jako osvobozený mudrc, aniž by tě cokoli poutalo. Osvobozený mudrc žije ve vnitřním tichu, bez pýchy, domýšlivosti či žárlivosti, s plně ovládnutými smysly. I když se před jeho zrakem objeví všechna potěšení světa, osvobozeného mudrce oproštěného od chtění to nezláká a dál se věnuje pouze přirozeným činnostem. Dělá to, co je nevyhnutelné a co je třeba. Radost a potěšení čerpá ze sebe sama, a je tedy osvobozen od projeveného světa. Podobně jako mléko neztratí bílou barvu, je-li přivedeno k varu, tak ani on neztratí své poznání, je-li vystaven těžké zkoušce. Ať je vystaven silným bolestem anebo prohlášen za vládce nebes, jeho mysl zůstává ve stavu klidu a vyrovnanosti.

Ó Rámo, vytrvale se věnuj zkoumání Já a buď pevně ustálen v poznání Já. Nikdy už nepodlehneš zrození a omezení.[12]

12 V celém předchozím textu byly použity výrazy „zkoumání Já“ či „dotazování se na Já“ jako obvyklé překlady slova *vičára*. Toto slovo ve skutečnosti znamená „pohyb vnitřního vidění, pohyb vnitřního poznání“, neboť základem slova je „*čar*“, což znamená „hýbat se“. Nelze si pod tím tedy představovat rozumový rozbor, ale spíš pohled dovnitř či přímé pozorování. (Pozn. Svámí Vénkatéšánanda)